

Sanayi Alanları, Hizmet Alanları ve Diğer Alanlar

Öğrt. Gör.Dr. Rüya Bayar

02/04/2011

Sanayi faaliyetlerinin yürütüldüğü mekanlar arazi kullanımını bakımından sanayi alanı olarak nitelendirilmektedir. Sanayi alanlarının mekansal boyutunu incelediğimizde, evsel sanayide üretim yerleşim alanları içindeki evlerde yapıldığı için faaliyet alanı barınma mekanı ile iç içedir. Bu nedenle **evsel sanayi** fonksiyonel arazi bölünüşü içinde müstakil bir alan işgal edememektedir.

Evsel sanayi, ev ortamında yürütülen sanayi faaliyetlerini kapsamaktadır. Yaşanılan mekânda elde edilen hammaddelerin el işçiliği yapmak suretiyle işlenmesiyle üretilen ürünler genellikle yerinde tüketilmekte veya nadiren pazaryerlerinde satılmaktadır. Evsel sanayi ürünlerinden elde edilen kazanç düşük miktarlarda kalmaktadır. Sütten yoğurt, tereyağı vb. üretilmesi; yün veya kılın çırkırlarda eğrilerek iplik haline getirilip halı, kilim, çuval, heybe vb. eşyanın dokunması; kazak, hırka, çorap, dantel örülmesi; ağaçtan beşik, yayık, kaşık, oklava, tokaç, oyuncak yapılması evsel sanayi faaliyetlerini oluşturmaktadır.

Atölye tipi sanayi, evsel sanayinin oldukça gelişmiş hali olup, usta, kalfa, çırak ilişkisine dayalı olarak bir imalathanede, atölye veya dükkân adı verilen mekânlarda yürütülen faaliyettir. Atölye tipi sanayide üretim için gerekli olan hammaddeler işlenmiş, yarı işlenmiş veya işlenmemiş (ham) halde başka alanlardan sağlanarak atölyelerde mamul madde haline getirilip, imalâtın yapıldığı yere veya başka bölgelere satılır. Mobilya üretilen atölyeler, hazır giyim atölyeleri, deri işleme atölyeleri, küçük sanayi siteleri, tatlı ve şekerleme imalâthaneleri, şehir ve kasabalarda münferit halde bulunan veya bir arastada toplanan tamir atölyeleri, ayakkabı imalathaneleri, marangoz atölyeleri, demirciler, terziler, sobacılar, pastaneler, yemek imalâthaneleri, çanak-çömlek atölyeleri, leblebi imalâthaneleri vb. atölye tipi sanayi için örnek oluştururlar.

Yerleşim alanları içinde/dışında atölyeler ve dükkanlar içinde yürütölen imalat sanayi bir nevi **atölye tipi sanayi** olup tek başına veya yan yana gelerek fonksiyonel arazi bölünüşü içinde bir mekan işgal ederler. Kasaba ve şehirlerde, çeşitli türde imalat, bakım ve onarım işlerinin sürdüröldüğü “**küçük sanayi siteleri**” ile “**arastalar**” çok sayıda atölye ve dükkanın bir araya gelmesi sonucunda oluşun küçük ölçekli sanayi alanlarıdır.

İmalatın fabrikalarda yapıldığı modern sanayide hammadde temini, üretim yöntemleri ve üretilen ürünlerin dağıtımını karmaşık bir yapı içinde işlemektedir. Modern sanayide fabrikalar yerleşim alanları içinde veya dışında tek başına kurulmakla birlikte, birbirine bağılı olarak değışik özellikte üretim yapan çok sayıdaki fabrika bir araya gelerek **organize sanayi bölgelerinin** oluşumunu sağlamaktadırlar. Bir fabrikanın eklentileriyle birlikte işgal ettiğı arazi tek başına bir sanayi alanıdır. Arazi kullanım haritaları hazırlanırken, bu tür sanayi alanlarının kapladıkları parseller rahatlıkla tespit edilebilmektedir. Çok sayıda sanayi tesisinin bir arada bulunduğı organize sanayi bölgeleri ise daha büyük ölçekli sanayi alanlarını oluştururlar. Bunlarında arazi kullanımı içindeki mekansal sınırları kolayca çizilebilmektedir.

HİZMET ALANLARI

Ekonomik faaliyetler içinde önemli bir yere sahip olan hizmetler sektörü, her türlü sosyoekonomik faaliyetin devamlılığını ve verimliliğini sağlayan ekonomiye doğrudan veya dolaylı olarak etki eden üçüncül (tersiyer) faaliyetleri bünyesinde toplamaktadır.

Hammadde üretiminin, sanayinin ve hatta hizmetlerin gerçekleşmesi ve verimli bir şekilde yürümesi için hizmetlere ihtiyaç duyulmaktadır. Hangi iş kolu olursa olsun hizmetler sektöründeki faaliyetlerin hepsi hem o iş koluna, hem de o iş kolunda çalışanlara büyük yarar sağlamaktadır. Hizmetler arz ve talebe göre ortaya çıkan ve buna göre yürütülen faaliyetler olup, zincirleme olarak birbirlerine bağlıdırlar. Hizmetler sektöründeki faaliyetlerin bir veya birkaçının eksik oluşu hammadde üretimini, sanayi faaliyetlerini ve hizmet üretimini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle, ekonomik faaliyetlerin devamlılığını ve verimliliğini sağladıkları için hizmetlerle ilgili faaliyetleri destekleyici faaliyetler olarak nitelendirmekteyiz.

Doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik faaliyetlerin bütününe etki eden **sağlık, eğitim, ulaştırma - iletişim, pazarlama - ticaret, rehberlik, danışmanlık, güvenlik, barınma ve rekreasyon** (eğlenme, dinlenme) hizmetlerinin yürütüldüğü mekanlara fonksiyonel arazi bölünüşü içinde hizmet alanları denilmektedir. Hizmet alanları daha çok yerleşim alanları içinde yer almaktadır. Şehirler ise hizmet alanlarının en yoğun olduğu mekanlar olup alansal tespitleri ada-parcel bazında olmaktadır.

Hizmet alanlarının bir kısmı da yerleşim alanları dışında kırsal alanlarda yer almaktadır. Hastaneler, üniversite yerleşkeleri, yatılı bölge okulları, güvenlikle ilgili sahalar, sürücü eğitim pistleri, büyük alışveriş merkezleri, benzin istasyonları, yolcu dinlenme tesisleri, GSM baz istasyonları, radar istasyonları, hava alanları, demir yolu istasyon binaları vb.

DİĞER ALANLAR

Sosyoekonomik yönden kullanım dışı kalmış alanlar arazi kullanımını bakımından **“Kullanılmayan Alanlar”** veya **“Diğer Alanlar”** olarak kategorize edilmektedir. Hiçbir şekilde yararlanılmayan taşlık, kayalık, bataklık alanlar, tarıma elverişli olmayan çoraklaşmış tuzcul topraklar ile sular altında kalmış hidromorfik topraklar bu grupta yer almaktadır.